ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ МОТИВАЦІЙНО-ЦІННІСНОГО СТАВЛЕННЯ СТУДЕНТІВ ДО ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Наталія Базилевич
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди»

Аннотация

В статье освещены особенности формирования ценностных ориентаций у студентов высших учебных заведений к занятиям физической культурой. В результате проведенных исследований выявлены качественные и количественные изменения мотивационных приоритетов студентов к физической культуре. Доказано, что физические, духовные и общественные ценности по-разному влияют как на мотивацию к занятиям физической культурой, так и на желание заниматься физическими упражнениями, и, соответственно, – на физическую подготовленность студентов.

Ключевые слова: мотивация, ценностные ориентации, студенты, физическая культура.

Annotation

The article deals with the peculiarities of forming the motive-volume orientations of students of higher educational institutions towards classes of physical culture. Quantitative and qualitative changes of motive priorities of students towards physical culture were outlined. It was proved that physical, moral and social priorities have different effect as on the motivation towards classes of physical culture and also the wish to go infor physical culture and exercises, and to physical preparation of students in general.

Key words: motivation, value orientations, students, physical culture.

Постановка проблеми. Аналіз останніх досліджень. У сучасних умовах державними пріоритетами, якими керується молодь, є зміцнення здоров'я, виховання відповідних мотиваційних і поведінкових характеристик, активної соціальної орієнтації на здоровий спосіб життя. Свідоме і добровільне підвищення фізичної підготовленості індивіда пов'язане з мотивацією, на яку впливає безліч чинників – як позитивних, так і негативних. У літературі ще недостатньо розкриті дані про структуру цих чинників та особливості їх впливу на формування мотиваційної сфери студентства у сучасних умовах.

Цінності – це сутність предмета, що визначає ставлення суб'єкта до нього, це також певні ідеї, погляди, за допомогою яких люди задовольняють свої потреби, прагнення й інтереси. Ціннісні орієнтації – це система установок особистості, зміст якої визначається потребами, інтересами, здатністю до сприйняття й оцінки явищ або предметів, готовністю до вибіркової діяльності у всіх сферах життя і культури.

Багатьма вченими-психологами проаналізовані існуючі у соціально-філософській літературі такі феномени як "цінність", "ціннісні орієнтації", їх сутності, природа, взаємозв'язки системи цінностей, ціннісних орієнтацій індивіда, суспільства в цілому і тих соціокультурних трансформаційних процесів, які відбуваються в нашому суспільстві. Доводиться правомірність та необхідність розробки нової парадигми системи цінностей і ціннісних орієнтацій молоді, яка формується в контексті утвердження незалежної, суверенної держави, враховує ментальність українського народу, його традиції, культуру, забезпечує суверенність ціннісних орієнтацій представників інших національностей, що проживають на території України.

На сьогоднішній день цінності фізичної культури часто згадуються в контексті наукових досліджень Гаженко О.[2], Гольберг В.[3], Стасюк Р. [4], присвячених здебільшого пропаганді здорового способу життя та вивченню питань пов'язаних з мотивацією різних груп населення до занять фізичною культурою та спортом.

Незважаючи на велику кількість досліджень, недостатньо вивчені питання комплексного урахування мотиваційних пріоритетів, стану і рівня здоров'я студентської молоді. Це знижує ефективність фізичного виховання у ВНЗ.

Мета дослідження. Розкрити особливості формування у студентів вищих педагогічних навчальних закладів ціннісних орієнтацій щодо занять фізичними вправами.

Результати дослідження. Фор-

Таблиця 1

Аналіз ціннісних орієнтацій студентів історичного факультету

Цінності	1 – й курс	2 – й курс	3 – й курс
Духовні	35%	29%	21%
Суспільні	12%	47%	61%
Фізичні	53%	24%	18%

мування мотиваційно-ціннісного ставлення студента до фізичної культури – цілеспрямований, багатогранний, протиставний і, в той же час цілісний, – процес, обумовлений сукупністю соціальних умов і факторів, котрі становлять причину і рухому силу її розвитку і становлення. Мотиваційно-ціннісне ставлення виражає внутрішню позицію особистості, яка обумовлює конкретну структуру її ставлення до дійсності, до оточуючих, до самого себе і психологічно оформленого оцінюючого судження.

Ставлення до цінностей фізичної культури буде набувати позитивну мотивацію за умови трансформації зовнішніх стимулюючих впливів на особистість студента, у внутрішні спонукаючи сили як спосіб «присвоєння» духовних цінностей, вироблених людством у сфері фізичної культури. Оскільки процес розвитку і становлення студента є результатом багатьох взаємозв'язків і взаємодій внутрішніх сфер і зовнішніх обставин, то спостерігається прояв різноманіття факторів. Розрізняють фактори зовнішні об'єктивні і внутрішні суб'єктивні[1, 4].

Під об'єктивними зазвичай мають на увазі такі фактори, які існують незалежно від волі і свідомості людини. Такими факторами є матеріально-побутові умови, наявність вільного часу, якість постановки фізичного виховання у вузі, соціальні громадські відносини, матеріально-технічне обладнання навчального процесу, умови життєдіяльності студента, викладацький склад, соціальне забезпечення тощо. Об'єктивні фактори служать своєрідним фундаментом для виникнення суб'єктивних факторів, які направляють, регулюють, стимулюють активність студентства і, навпаки, «гальмують» дію негативних факторів, викликаючи пасивне ставлення до фізкультурно-спортивної діяльності.

Суб'єктивні фактори розглядаються як сукупність обставин, залежних від свідомості людей, виховних впливів на людину. До них відносяться особливості індивідуального пізнання студента, задоволеність обраною професією, морально-вольові якості особистості, інтереси, потреби, мотиви діяльності, ціннісні орієнтації і установи. До цього слід додати індивідуальні особливості студентів – стать, вік, сімейний стан, стан здоров'я, рівень фізичної підготовленості і фізичного розвитку.

За силою свого впливу, перелічені фактори зовсім не рівнозначні: одні являються ведучими, інші виявляють менш суттєве значення. Однак кожен з них на певному відрізку студентського життя може створити рішучий вплив. Тому недооцінка, а тим паче ігнорування їх, може негативно сказатися на процесі формування мотиваційно-ціннісного савлення студента до фізичної культури.

Більш того, якою б силою впливу не володів той чи інший фактор, його роль залишиться незначною, якщо його вплив буде носити не взаємопов'язаний, а ізольований характер. Ось чому так важливо використовувати всю систему різних факторів, їх цілеспрямованість і узгодженість для досягнення поставленої мети [3, 5].

У структурі ціннісних орієнтацій психологи визначають два компоненти: когнітивний (смисловий) і емоційний. Когнітивний компонент включає всі визнані цінності і сам процес їх прийняття, в ньому зосереджено соціальний досвід особистості. Емоційний компонент передає переживання індивіда щодо свого ставлення до даних цінностей і визначає особистісний смисл цього ставлення [2, 3, 5].

Отже, джерелом ціннісних орієнтацій є сенсово-життєва активність особистості, яка визначає рівень домагань особистості та її орієнтацію у процесі діяльності спрямованої на досягнення конкретних цілей.

В роботі А.Павліченко, [4] розглянуто традиційну класифікацію цінностей:

- загальнолюдські цінності;
- загально-соціальні цінності;
- особистісно–індивідуальні цінності.

Розглянувши різні види класифікації ціннісних орієнтацій, у нашій роботі ми обрали таку класифікацію цінностей:

- духовні цінності (пізнання, допомога та милосердя, відповідальність, світ краси, емоційний підйом, свобода);
- суспільні цінності (спілкування, високий статус, професійний обов'язок, визнання, матеріальні блага);
- фізичні цінності (здоров'я, гармонійний розвиток, активний відпочинок, рівень фізичної підготовленості).

Згідно існуючих соціологічних стандартів, нами була розроблена анкета, яка включала 8 питань (додаток А).

У дослідженні взяли участь студенти 1-го, 2-го, та 3-го курсів історичного факультету (223 студента) ДВНЗ «Переяслав-Хмель-

Таблиця 2

Результати державного тестування фізичної підготовленості студентів історичного факультету (%)

Оцінка	5 високий	4 вище сер.	3 середній	2 нижче сер.	1 низький
1 курс	7	15	35	27	5
2 курс	3	10	27	52	8
3 курс	-	6	28	50	16

ницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

Питання анкети: «Які ваші ціннісні орієнтації спонукають вас до занять фізичним вихованням?» дало нам змогу вияснити, які саме ціннісні орієнтації направляють і координують діяльність студентів. Результати наведені у таблиці 1. Якщо на першому курсі фізичні цінності спонукають студентів до занять, то уже на другому, третьому на жаль – ні. Для студентів 2-го, 3-го курсів фізична цінність як така втрачає своє значення. Це свідчить про те, що фізкультурно-спортивна діяльність ще не стала для студентів потребою. З цього можна зробити висновок, що втрачаються такі цінності як здоров'я, активний відпочинок, гармонійний розвиток.

Аналіз результатів тестування для визначення рівня фізичної підготовленості студентів I – III курсів, свідчить про те, що змінюється і загальний рівень їх фізичної підготовки (таблиця 2.), а це дає змогу правильно визначити зміст занять, обрати види фізичних вправ, що сприяли покращенню фізичної підготовленості студентів.

Варто зазначити, що відповідно тому, як падає відсоток високих оцінок фізичної підготовленості студентів від першого до третього курсу (з 7% до 0%), так само різко зростає і кількість студентів, які мають низький рівень розвитку фізичних здібностей (з 5% до 16%). Якщо на першому курсі ще 2-4 студенти і займаються регулярно фізичною культурою або спортом, то на третьому курсі таких студентів не залишається зовсім.

В результаті проведеного дослідження встановлено, що переважна більшість студентів першого курсу досить високо оцінюють власний рівень знань про сучасні цінності фізичної культури. Разом з цим, вони, на відміну від другого та третього курсів, мають високий рівень фізичної підготовленості. Як спостерігаємо за результатами дослідження, від початку навчання у вищому навчальному закладі до закінчення фізичні ціннісні орієнтації втрачають свою значущість, в результаті фізична підготовленість студентів є низькою.

Висновки. Ціннісні орієнтації відносяться до найважливіших компонентів структури особистості, за ступенем сформованості яких можна судити про рівень сформованості особистості. Окрім цього, вони як прямо, так і опосередковано впливають на рівень фізичної підготовленості студентів. Отже, за ступенем сформованості ціннісних орієнтацій можна судити про рівень фізичної підготовленості. Між ціннісними орієнтаціями і фізичною підготовленістю студентів існує тісний взаємозв'язок та взаємозалежність.

Фізичні, духовні та суспільні цінності звичайно пов'язані між собою, і як бачимо з дослідження вони по-різному впливають в першу чергу на мотивацію до занять фізичною культурою, по друге – на бажання займатися фізичними вправами, і відповідно – на фізичну підготовленість студентів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Алексійчук І. Мотиви занять фізичною культурою у вищій школі // Фізичне виховання , спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві: Зб. наук. праць / І. Алексійчук, Н.Добровольська – Луцьк, 2002. – Том 1. – с.173 – 175.
2. Гаженко О.П. Система цінностей і життєвий стиль студентської молоді // Практична психологія /О.П. Гаженко. – 2008. - № 12. – с. 54 – 58.
3. Гольберг В. Формування інтересу до занять фізичною культурою і спортом у студентської молоді // Сучасні проблеми формування здорового способу життя студентської молоді: Матеріали I–го міжвузівського студентського науково-практичного семінару / В. Гольберг, В. Лисяк – Львів, 2008. – с. 16 – 20.
4. Павліченко А. Ціннісні орієнтації у системі становлення особистості // Психологія і суспільство / А. Павліченко. – 2005. – № 4. – с. 98 – 120.
5. Стасюк Р.М. Вивчення мотиваційно–ціннісного ставлення студентів до занять фізичними вправами // Сучасні проблеми фіз. вих. та спорту школярів і студентів України: Матеріали IVВсеукр. наук. студ. конф. / Р.М.Стасюк, Т.О.Лоза. – Суми, 2004. – с. 92 – 96.